[2019] 3 S.C.R. 991

ਪੈਰੀ ਕਨਸਾਗਰ

ਬਨਾਮ

ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਮਦਨ ਕਨਸਾਗਰ

(2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1694)

ਫਰਵਰੀ 15, 2019

[ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ ਅਤੇ ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਬਾਲ ਭਲਾਈ:

ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ - ਵਿਚੋਲਗੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਗੁਪਤਤਾ - ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਰਵੱਈਏ ਬਾਰੇ ਵਿਚੋਲੇ ਅਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਜੇ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਕਿਹਾ ਗਿਆ: ਗੁਪਤਤਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪਾਲਣਾ ਆਮ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਣਾਇਕ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਪਹੁੰਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਵਜੋਂ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ - ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਹਿੱਤ ਦੇ ਟੀਚੇ ਜਾਂ ਮਾਪਦੰਡ 'ਤੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮਾਪਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਨਾਬਾਲਗ ਦੁਆਰਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਜਵਾਬ ਅਤੇ ਬਿਆਨ, ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਿਗਰਾਨੀ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਤਕਨੀਕੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ -

ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਰਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲੇ ਅਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਗੁਪਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ, ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ - ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਐਕਟ, 1984 - ਧਾਰਾਵਾਂ 6 ਅਤੇ 12 - ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤਾਂ (ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ) ਨਿਯਮ, 1992 – ਨਿਯਮ 8 (viii).

ਸਮੀਖਿਆ: ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ – ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ - ਕਦੋਂ – ਕਿਹਾ ਗਿਆ: ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ, ਗਲਤੀ ਸਵੈ-ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਜਿਸਦਾ ਤਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ - ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਕਿ ਕੋਈ ਸਹੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ - ਸਮੀਖਿਆ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ।

991

XXXXXX

ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ

ਕਿਹਾ ਕਿ: 1. ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਜਿਸਦਾ ਤਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ, ਗਲਤੀ ਸਵੈ-ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਪਦੰਡ 'ਤੇ ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਇੰਝ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਮਿਤੀ 17.02.2017 ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਹੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਮੀਖਿਆ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸਹੀ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮਿਤੀ 17.02.2017 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਜਿਹਾ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸੰਗਤ ਰਸਤਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 17.02.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ। [ਪੈਰਾ 16] [1008-G, H; 1009-A, B]

2.1 ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤਾਂ (ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ) ਨਿਯਮ, 1992 ਦਾ ਨਿਯਮ 8 ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਤੱਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਗੁਣਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤਾ ਨਿਯਮਤ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਪੱਖ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਉਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਰੋਧੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੋਸਤਾਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ ਉਹ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਹ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਵਰਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਜੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ

ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਤੱਤ ਜੋ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਿਚੋਲਗੀ / ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਗੁਪਤਤਾ ਦਾ ਤੱਤ ਅਤੇ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਕਿ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਦਫਨਾਉਣ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਵੱਲ ਵਧਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗੁਪਤਤਾ ਵਿਚੋਲਗੀ/ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਤ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 24] [1018-G, H; 1019-A-C]

XXXXXX

ਪੈਰੀ ਕਨਸਾਗਰ ਬਨਾਮ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਮਦਨ ਕਨਸਾਗਰ 993

2.2 ਗੁਪਤਤਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪਾਲਣਾ ਆਮ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਣਾਇਕ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਪਹੁੰਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਵਜੋਂ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਏ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇ। ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ "ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਹਿੱਤ" ਦੇ ਟੀਚੇ ਜਾਂ ਮਾਪਦੰਡ 'ਤੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਾ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ, ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜਨ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ। ਸਹੀ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਬੱਚੇ ਦਾ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮਾਹਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ, ਸ਼ਖਸੀਅਤ, ਇੱਛਾਵਾਂ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ

ਗੁਪਤਤਾ ਦਾ ਤੱਤ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ/ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 8 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (viii) ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 25] [1019-D-F]

2.3 ਜੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਨਿਗਰਾਨੀ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਤਕਨੀਕੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਨਿਯਮ 8 ਦਾ ਉਪ-ਨਿਯਮ (viii) ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 26] [1019-G, H; 1020-A]

2.4 ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੌਰਾਨ ਮਾਪਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਨਾਬਾਲਗ ਦੁਆਰਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੁਦਰਤੀ ਜਵਾਬ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਰੂਪ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੀਮਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਜਾਂ ਪਹਿਲੂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਰਹੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 27] [1021-A-C]

XXXXXX

2.5 ਨਿਯਮ 8 ਦੇ ਉਪ ਨਿਯਮ (viii) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੱਜ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਇਰਾਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗੁਪਤਤਾ ਦਾ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਗਰਾਨੀ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ, ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਪੂਰਾ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗੁਪਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਵਿਸ਼ੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਪਵਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵਿਚੋਲਗੀ/ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਗੁਪਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਕਲਪਕ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਆਯਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਘੱਟ ਜਾਂ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 28] [1021-C-F]

2.6 ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹਕਾਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 06.05.2016 ਨੂੰ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਚੋਲਾ "ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ" ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਿਤੀ 11.05.2016 ਦੇ ਅਗਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੇ

ਨਾਮ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ 'A' ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਲਾਭਦਾਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ 08.07.2016 ਅਤੇ 11.07.2016 ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, 21.07.2016 ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਤਕਨੀਕੀ 'ਤੇ ਬੇਲੋੜੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਦਰਅਸਲ, ਧਾਰਾ 12 ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਲਾਹਕਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਲਈ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਗਲੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰੇ 29-31] [1021-G, H; 1022-A-E]

XXXXXX

ਪੈਰੀ ਕਨਸਾਗਰ ਬਨਾਮ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਮਦਨ ਕਨਸਾਗਰ 995

ਐਫਕੈਨਸ ਇਨਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਚੇਰੀਅਨ ਵਰਕੀ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2010) 8 SCC 24: [2010] 8 SCR 1053;** ਮੋਤੀ ਰਾਮ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2011) 1 SCC 466: [2010] 14 SCR 809;** ਗੋਵਿੰਦ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸ਼ਰਮਾ

ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਦੂਨ ਵੈਲੀ ਆਫੀਸਰਜ਼ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ **(2017) 11 ਪੈਮਾਨਾ 231;** ਆਸ਼ੀਸ਼ ਰੰਜਨ ਬਨਾਮ ਅਨੂਪਮਾ ਟੰਡਨ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2010) 14 SCC 274: [2010] 14 SCR 961;** ਇੰਦਰਚੰਦ ਜੈਨ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਬਨਾਮ ਮੋਤੀਲਾਲ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਰਾਹੀਂ **(2009) 14 SCC 663: [2009] 11 SCR 252**; ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਰਥ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ **(1999) 9 SCC 596: [1999] 4 Suppl. SCR 302**; ਪਰਸੀਅਨ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੁਮਿਤਰੀ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ **(1997) 8 SCC 715: [1997] 4 Suppl. SCR 470**; ਭਾਰਤੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਨਿਯੰਤਰਣ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਨੇਤਾਜੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਕਲੱਬ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2005) 4 SCC 741: [2005] 1 SCR 173 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।**

ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ		
[2009] 11 SCR 252	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 14
[1999] 4 Suppl. SCR 302	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 14
[1997] 4 Suppl. SCR 470	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 14
[2005] 1 SCR 173	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 15
[2010] 8 SCR 1053	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 21
[2010] 14 SCR 809	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 22
2017 (11) ਪੈਮਾਨਾ 231	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 22
[2010] 14 SCR 961	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 16

XXXXXX

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1694.

2016 ਦੇ MAT APP (F.C.) ਨੰਬਰ 67 ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 221 ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 11.12.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਰੂਪ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਨੁਨਿਆ ਮਹਿਤਾ, ਰਾਘਵ ਸਰੂਪ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਰੁਣਿਮਾ ਦਿਵੇਦੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸੌਰਭ ਕਿਰਪਾਲ, ਪ੍ਰੋਸੈਨਜੀਤ ਬੈਨਰਜੀ, ਮਾਨਸੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼੍ਰੇਆ ਸਿੰਘਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ. 1. ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ (Leave granted)

2. ਇਹ ਅਪੀਲ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਮਿਤੀ 11.12.2017 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 17.02.2017 ਨੂੰ 2016 ਦਾ ਐਮ.ਏ.ਟੀ ਅਰਜ਼ੀ (ਐਫ.ਸੀ.) ਨੰਬਰ 67 ਵਿੱਚ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ 2017 ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 221 ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

3. ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਕੀਨੀਆ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨਾਗਰਿਕ) ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ (ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ) ਦਾ ਵਿਆਹ 29.07.2007 ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੈਰੋਬੀ, ਕੀਨੀਆ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਬਸ ਗਈ। ਆਦਿਤਿਆ ਵਿਕਰਮ ਕਨਸਾਗਰ ਨਾਮ ਦੇ ਇੱਕ ਬੇਟੇ ਦਾ ਜਨਮ 02.12.2019 ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਜੋੜੇ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਡਿਲੀਵਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਆਦਿੱਤਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨੈਰੋਬੀ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ,

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਤੇ ਆਦਿੱਤਿਆ ਨੇ ਕੁਝ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਕੀਨੀਆ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ। ਆਦਿਤਿਆ ਕੋਲ ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਪਾਸਪੋਰਟ ਵੀ ਹੈ।

4. ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਤੇ ਆਦਿੱਤਿਆ 10.03.2012 ਨੂੰ ਨੈਰੋਬੀ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਆਏ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨੈਰੋਬੀ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਵਾਪਸੀ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ 06.06.2012 ਲਈ ਬੁੱਕ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਮਈ 2012 ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ 2012 ਦੇ ਸੀ. ਐਸ. (ਓ. ਐਸ.) ਨੰਬਰ 1604 ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਦਿੱਤਿਆ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਦਿੱਤਿਆ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਥਾਈ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮਿਤੀ 06.11.2012 ਨੂੰ ਨੰਬਰ 2012 ਦਾ G-53 ਵਜੋਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ, ਸਾਕੇਤ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

XXXXXX

5. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ, ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਅਤੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ 2 ਘੰਟੇ ਆਦਿੱਤਿਆ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਨੈਰੋਬੀ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਲਈ ਉਡਾਣ ਭਰਦਾ

ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਆਦਿੱਤਿਆ ਨੂੰ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, 2012 ਦੇ ਸੀ. ਐਸ. (ਓ. ਐਸ.) ਨੰਬਰ 1604 ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 31.08.2015 ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਿਤੀ 09.02.2016 ਅਤੇ 09.03.2016 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਸੀ।

6. 18.04.2016 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ, ਅਦਾਲਤੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਆਦਿੱਤਿਆ ਨੂੰ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਮੀਟਿੰਗ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਿਤੀ 04.05.2016 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਉਕਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਆਦਿੱਤਿਆ ਨੂੰ 07.05.2016 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ:-

“..... ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਪਿਤਾ ਰੂਪੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ 07.05.2016 ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 07.05.2016 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

7. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ 2016 ਦੀ MAT ਅਰਜ਼ੀ (FC) ਨੰਬਰ 67 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। 06.05.2016 ਨੂੰ, ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਆਦਿੱਤਿਆ ਨੂੰ 11.05.2016 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 7 ਅਤੇ 9 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਨ:-

"7. ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ, ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਾਰੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਾਪੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

....

9. ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ, ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

(i) ਧਿਰਾਂ 9 ਮਈ, 2016 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 2:30 ਵਜੇ ਸਮਾਧਨ-ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਚੋਲੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਾਧਨਾ ਰਾਮਚੰਦਰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਗੀਆਂ।

XXXXXX

(ii) ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਚੋਲੇ ਲਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(iii) ਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਚੋਲੇ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਸਕਾਈਪ, ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਆਦਿ ਸਮੇਤ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਢੰਗ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ।

(iv) ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਚੋਲੇ ਲਈ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮਿਲਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਲਈ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਜਾਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ। ”

8. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਮਾਮਲਾ 11.05.2016 ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਦਿੱਤਿਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 ਤੋਂ 6 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ: -

“2. ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੇ ਅੱਜ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਚੋਲੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਾਧਨਾ ਰਾਮਚੰਦਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਾਧਾਨ - ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਵਾਤੀ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹਨ।

3. ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਮਾਸਟਰ ਆਦਿੱਤਿਆ ਵਿਕਰਮ ਕਨਸਾਗਰ ਨੂੰ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲ ਲੰਬੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬੁੱਧੀਮਾਨ 6½ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹਾਂ ਜੋ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਮਰੱਥਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਲਝਣ ਜਾਂ ਘਬਰਾਹਟ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦਾ।

4. ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੱਚਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਸਟਰ ਆਦਿੱਤਿਆ ਵਿਕਰਮ ਕਨਸਾਗਰ ਕੀਨੀਆ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

5. ਸਾਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਨਾਨੀ ਨਾਲ ਡੂੰਘਾ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਧੀਆ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

ਪੈਰੀ ਕਨਸਾਗਰ ਬਨਾਮ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਮਦਨ ਕਨਸਾਗਰ
[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.] 999

6. ਹੁਣ ਤੱਕ, 9 ਫਰਵਰੀ, 2016 ਤੋਂ, ਬੱਚਾ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਅਤੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10:30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 05:00 ਵਜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਤੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਦੋ ਘੰਟੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

9. ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਵਿਚੋਲੇ ਅਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਆਦਿੱਤਿਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ. ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ 08.07.2016 ਅਤੇ 11.07.2016 ਨੂੰ

ਆਦਿੱਤਿਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਮਿਤੀ 21.07.2016 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਧਿਰਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਅਤੇ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸਨ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲੇ ਦੁਆਰਾ 22.07.2016 ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੰਤਰਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ। 11.08.2016 ਨੂੰ, ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਾਲਾ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫ਼ਾਫ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਭਾਵ 12.08.2016 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਮਿਤੀ 21.07.2016 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਦਿੱਤਿਆ ਨਾਲ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਬੇਨਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਨਿਰਭਰਤਾ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚੋਲੇ ਨੇ ਨਵੰਬਰ, 2016 ਵਿਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਦਿਆਂ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ।

10. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅੰਤਿਮ ਦਲੀਲਾਂ ਲਈ ਆਇਆ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਵਿਚੋਲੇ ਅਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਕਤ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣੇ ਮਿਤੀ 17.02.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:

“ 10. ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ।

11. ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਗੁਪਤਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 11 ਅਕਤੂਬਰ, 2016 ਨੂੰ ਵਿਚੋਲੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ

ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਨਕਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਾਲ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਵੀ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

... ...

XXXXXX

"13. ਬਾਲ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਆਮ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀਨੀਆ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਕਿਸ ਘਰ ਬਾਰੇ ਉਹ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਬੰਧਨ ਦੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਰਵੱਈਏ ਵਜੋਂ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ, ਸਨੇਹ ਅਤੇ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿਖਾਇਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਛੁੱਟੀਆਂ ਮਨਾਉਣ ਬਾਰੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਬੱਚਾ ਕੀਨੀਆ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਅਸਹਿਜ ਨਹੀਂ ਸੀ।

... ...

17. ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਾਲ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਗੁਪਤ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ, ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਕਸਰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੌਰਾਨ, ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ, ਜਵਾਬੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦੇਣਗੇ। ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੌਰਾਨ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ

ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਝਗੜਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਮਾਨਦਾਰ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਇਮਾਨਦਾਰ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕਈ ਵਾਰ ਜੋੜੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਪਹੁੰਚ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭੁੱਲਣ ਅਤੇ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ। ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੌਰਾਨ ਆਪਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੂਰੀ ਗੁਪਤਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।

18. ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਹੱਲ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਰਵੱਈਏ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਵਿਚੋਲੇ ਜਾਂ ਬਾਲ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਗੁਪਤਤਾ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋੜੇ ਦੁਆਰਾ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਐਕਟ, 1984 ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

XXXXXX

ਪੈਰੀ ਕਨਸਾਗਰ ਬਨਾਮ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਮਦਨ ਕਨਸਾਗਰ
[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.] 1001

19. ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਬਾਲ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਰਵੱਈਏ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਈ ਹੋਰ ਜੋੜਿਆਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਿਛਲੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 11 ਮਈ, 2016 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਬੱਚਾ ਦੋਵਾਂ ਮਾਪਿਆਂ

ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਸਹਿਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਮਾਮੇ ਪੱਖ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਲਕਿ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਮਿਆਰੀ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਲਾਂਕਣ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਗੁਪਤ ਸੰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ।

20. ਇਤਫਾਕ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਤੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

21. ਵਿਦਵਾਨ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਅਦਾਲਤ ਜੱਜ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੀ ਅੰਤਰਿਮ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੇਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਕੀਨੀਆ ਪਾਸਪੋਰਟ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਨਵਾਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਗੇ।

11. 18.03.2017 ਨੂੰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ 2017 ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 221 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 17.02.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮਿਤੀ 11.12.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ".. ਕੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,

ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ", ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਵਿਚੋਲੇ ਅਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ".. ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੌਰਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਨਿਯਮ, 2004 ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਸਮਾਧਾਨ (ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕੇਂਦਰ) ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਢਾਂਚਾ; UNCITRAL ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਨਿਯਮ; ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੰਸੀਲੀਏਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 75 ਅਤੇ 81; ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਕਮੇਟੀ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਚਾਰਟਰਡ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰਜ਼ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਿਖਲਾਈ ਨਿਯਮਾਂਵਲੀ ਜੋ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤਤਾ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

XXXXXX

"21. ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਾਲ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਗੁਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ, ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਹ ਖਦਸ਼ਾ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਆਵੇਗੀ। ਆਪਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੂਰੀ ਗੁਪਤਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਬਾਲ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਹੱਲ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਰਵੱਈਏ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਿਪੋਰਟ ਗੁਪਤਤਾ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ।" ਸਾਡੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ,

ਇਹ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਸਲਣ ਵਾਲੀ ਢਲਾਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

22. ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਪੂਰਨ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਐਕਟ, 1984 ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਫਿਰ ਵੀ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮਿਤੀ 6 ਮਈ, 2016 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਐਕਟ, 1984 ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨੂੰ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੀ।

... ...

XXXXXX

ਪੈਰੀ ਕਨਸਾਗਰ ਬਨਾਮ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਮਦਨ ਕਨਸਾਗਰ
[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.] 1003

25. 1984 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 12, ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਅਸਧਾਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ: ਇਕ ਇਹ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉਸ ਕੋਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਪਤੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਿ ਹਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ "ਦੂਜਿਆਂ" ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਦਾ ਮਤਲਬ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ

ਵਿਚੋਲੇ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਲੱਖਣ ਹੈ; ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਉਸ (ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ) ਉਹਨਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹੁਤਾ ਮੁੱਦਿਆਂ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ, ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ, ਨਿਗਰਾਨੀ, (ਅਸਥਾਈ ਜਾਂ ਸਥਾਈ) ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੀਬਰ ਅਤੇ ਤਿੱਖਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੁੱਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ ਆਪਣੇ ਡਰ, ਆਪਣੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦ੍ਰਿੜ ਰੁਖ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਬਲ 'ਤੇ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਹ ਵਿਚੋਲੇ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ - ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਪੂਰਨ ਲਿਫਾਫੇ ਦੁਆਰਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਚੋਲੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਾ, ਸਾਰੇ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸਹੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਖੋਹਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਰਸਤੇ ਲਈ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: ਅਦਾਲਤ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕੋਲ ਭੇਜੇਗੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਪਤਾ ਚੱਲੇਗਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ; ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ - ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਤੀਜੀ ਅਸਧਾਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨਾਲ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਬੈਠਕਾਂ ਵਿਚ, ਵਿਚੋਲਾ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਹ "ਸੰਯੁਕਤ" ਕਾਰਵਾਈ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਅਣਚਾਹੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ

ਹੈ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਜੇ ਵਿਚੋਲੇ ਅਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਨ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਸੀ)। ਵਰਤਮਾਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸੰਭਵ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਸਿੱਟੇ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਕਿਹੜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਕੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਤਭੇਦ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ? ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਦਾਲਤ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੀ।

... ...

XXXXXX

29. 17 ਫਰਵਰੀ, 2017 ਦੇ ਮੁੱਖ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਨੂੰ 1984 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਜਾਂ ਮੂਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਗੀਆਂ, ਜੋ ਗੈਰ-ਸੌਂਪਣਯੋਗ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਖਤਰਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਅਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਜੋਂ ਵੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਭੇਜ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਿ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ "ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚੀਜ਼ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ

ਨਹੀਂ"[1] ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮਿਤੀ 06 ਮਈ, 2016 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲੇ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਤੇ ਦਾਇਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ 1984 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਐਕਟ, 1984 ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ; ਅਤੇ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਪੀਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ "ਹੋਰਾਂ" ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਉਹ ਲੋਕ ਸਨ ਜੋ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਸੁਖਾਵੇਂ ਹੱਲ ਨੂੰ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੁਤੰਤਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸੇਧ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾਣਾ।

30. ਜੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨੂੰ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਫੋਰਮ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਫਿਰ ਕੇਸ ਦੀ ਮੁੱਖ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਨਿਯਮ, 2004 ਦੇ ਨਿਯਮ 20 ਅਤੇ ਨਿਯਮ 21 ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ, 1908 ਦੀ ਧਾਰਾ 89 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਗੁਪਤਤਾ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਵਿਚੋਲੇ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਐਕਟ, 1984 ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਨਾ ਤਾਂ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ - ਉਹ ਪਾਰਟੀ

ਦੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਚੋਣ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੰਸੀਲੀਏਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 75 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਿਤੀ 17 ਫਰਵਰੀ, 2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿ "ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਰਵੱਈਏ ਬਾਰੇ ਵਿਚੋਲੇ ਅਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਸਫਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਗੁਪਤਤਾ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ..... ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਲਾਂਕਣ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਗੁਪਤ ਸੰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ" ਅਤੇ ਬਾਲ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਗੁਪਤਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਆਮ ਅਪਵਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ 1984 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਵਿਚੋਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਟਰੈਕ ਰਿਕਾਰਡ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼, ਜੋ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ, ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ; ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ।

---

[1] ਨਜ਼ੀਰ ਅਹਿਮਦ ਬਨਾਮ ਕਿੰਗ ਸਮਰਾਟ AIR 1936 PC 243 ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸਿੰਘਾਰਾ ਸਿੰਘ AIR 1964 SC 358 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

XXXXXX

ਪੈਰੀ ਕਨਸਾਗਰ ਬਨਾਮ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਮਦਨ ਕਨਸਾਗਰ

12. ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਇਸ ਸਮੇਂ ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਅਨੁਨਿਆ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ - (a) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ; ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਜੋ ਸਵੈ-ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਦਾ ਤਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ; b) ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਗੁਪਤਤਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਸਿਰਫ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲੀਸ ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ; ਇਹ ਕਿ ਬਾਲ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਰੂਪ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ੍ਰੀ ਸੌਰਭ ਕਿਰਪਾਲ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ - (i) ਵਿਚੋਲਗੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਗੁਪਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਿਸ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ; (ii) ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ; (iii) ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 8 (viii) ਤੋਂ (xiv) ਅਧੀਨ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 20 ਅਤੇ 23 ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ;

(iv) ਸਲਾਹਕਾਰ-ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨਿਯਮ 8 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ; (v) ਗੁਪਤਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ; (vi) ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੀ।

13. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਮੁੱਦੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਅਧੀਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

a) ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਅਤੇ

b) ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲੇ ਅਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਗੁਪਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

14. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹਿਲੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, **ਇੰਦਰਚੰਦ ਜੈਨ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਰਾਹੀਂ ਬਨਾਮ ਮੋਤੀਲਾਲ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਰਾਹੀਂ**[2]**, ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਰਥ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ** [3] **ਅਤੇ ਪਾਰਸੀਅਨ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੁਮਿਤਰੀ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ**[4] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। **ਇੰਦਰਚੰਦ ਜੈਨ**[2] ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 10, 11 ਅਤੇ 33 ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:-

"10. ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਹੀ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

11. ਸਮੀਖਿਆ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲਿਲੀ ਥਾਮਸ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ[5] ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ: (SCC ਪੰਨਾ 251, ਪੈਰਾ 56)

---

[2] (2009) 14 SCC 663

[3] (1999) 9 SCC 596

[4] (1997) 8 SCC 715

[5] (2000) 6 SCC 224

XXXXXX

ਪੈਰੀ ਕਨਸਾਗਰ ਬਨਾਮ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਮਦਨ ਕਨਸਾਗਰ
[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.] 1007

"56. ਇਸ ਲਈ, ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

....

33. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ - ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

(i) ਸਮੀਖਿਆ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਪੀਲ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ 47, ਨਿਯਮ 1 ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ii) ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਦੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਤੱਥ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਕਮੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਣ 'ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਤਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਲੰਬੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਰਾਏ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ.।

(iii) ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਸੀ।

(iv) ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਤੱਥ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋਵੇ।

(v) ‘ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ’ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।”

ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਗਿਣੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਰਥ[3] ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

"29. ਸਮੀਖਿਆ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਉੱਪਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਭਟਕ ਗਿਆ, ਜੋ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਐਕਟ, 1985 ਦੀ ਧਾਰਾ 22(3)(f) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ.....

XXXXXX

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, **ਪੈਰਸੀਅਨ ਦੇਵੀ**[4] ਵਿੱਚ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

“9. ਆਦੇਸ਼ 47, ਨਿਯਮ 1 ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਜੋ ਸਵੈ-ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਤਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਪਤਾ

ਲਗਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ 47 ਨਿਯਮ 1 ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਆਦੇਸ਼ 47, ਨਿਯਮ 1 ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ "ਦੁਬਾਰਾ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕਰਨ" ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸੀਮਤ ਉਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ "ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ" ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

15. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ **ਭਾਰਤੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਨਿਯੰਤਰਣ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਨੇਤਾਜੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਕਲੱਬ ਅਤੇ ਹੋਰ**[6] ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅਭਿਆਸ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਤੱਥ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪੈਰਾ 90 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਸੀ:

"90. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਵੀ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਇਸ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਲੋੜੀਂਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਕੋਡ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 47 ਨਿਯਮ 1 ਵਿੱਚ "ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ" ਸ਼ਬਦ ਇੰਨੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਤੱਥ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। "ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ" ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।

16. ਅਸੀਂ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ

ਗਲਤੀ ਜਿਸਦਾ ਤਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ, ਗਲਤੀ ਸਵੈ-ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਪਦੰਡ 'ਤੇ ਪਰਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਵਾਇਦ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਜਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਮਿਤੀ 17.02.2017 ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਹੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਮੀਖਿਆ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸਹੀ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਿਤੀ 17.02.2017 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਅਜਿਹਾ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸੰਗਤ ਰਸਤਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 17.02.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਪੱਖ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ।

---

[6] (2005) 4 SCC 741

XXXXXX

17. ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ।

18. ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਐਕਟ, 1984 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਜਲਦੀ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 4 "ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੱਜਾਂ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜ ਪ੍ਰਤੀ ਵਚਨਬੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 "ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਪ ਖੰਡ (g) ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਜਾਂ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 9 "ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫਰਜ਼" ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਹੀ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 10 "ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 12 "ਡਾਕਟਰੀ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 20 ਐਕਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 21 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ "ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਯਤਨਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ

ਜੋ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 6, 9 ਅਤੇ 12 ਅਧੀਨ ਸਬੰਧਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:-

XXXXXX

"6. ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀ- (1) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਉਹ ਸਹੀ ਸਮਝੇ।

(2) ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

9. ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ - (1) ਹਰੇਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿੱਥੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ

ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ ਜੋ ਉਹ ਸਹੀ ਸਮਝੇ।

(2) ਜੇ, ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਵਾਜਬ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਉਸ ਮਿਆਦ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਉਹ ਢੁਕਵੀਂ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ।

(3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

12. ਡਾਕਟਰੀ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ- ਹਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਡਾਕਟਰੀ ਮਾਹਰ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ (ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਜਿੱਥੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇ) ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਸਹੀ ਸਮਝੇ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ।

XXXXXX

ਪੈਰੀ ਕਨਸਾਗਰ ਬਨਾਮ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਮਦਨ ਕਨਸਾਗਰ
[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.] 1011

19. ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤਾਂ (ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ) ਨਿਯਮ, 1992 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਯਮਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ। ਨਿਯਮ 5 ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਿਯਮ 8 ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਨਿਯਮ 8 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਹੈ.

8. ਨਿਪਟਾਰੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (i) ਹਰੇਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜੱਜ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲ੍ਹਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ii) ਧਿਰਾਂ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕੋਲ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੋਣਗੀਆਂ।

(iii) ਸਲਾਹਕਾਰ ਧਿਰਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਅਗਲੇਰੀ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਲਾਹਕਾਰ ਜੱਜ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੱਜ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਰਿਤ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਰਚੇ ਦੇਣਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਜੱਜ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(iv) ਸਲਾਹਕਾਰ, ਆਪਣੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ: -

(a) ਦੋਵਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

(b) ਇੰਟਰਵਿਊ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ।

(c) ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੋ, ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

v) ਜੱਜ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਸਲਾਹਕਾਰ ਇਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ: -

a) ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮਾਹਰ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਵਾਈ ਜਾਂ ਮਨੋਚਿਕਿਤਸਾ।

b) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਸੰਗਠਨਾਂ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਜਾਵੇ।

vi) ਸਲਾਹਕਾਰ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡਾਇਰੀ ਰੱਖੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

vii) ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਬਿਆਨਾਂ, ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।

XXXXXX

viii) ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਬਿਆਨਾਂ ਜਾਂ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬਸ਼ਰਤੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਲਾਹਕਾਰ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੱਜ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਸਲਾਹਕਾਰ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰ ਜਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ix) ਜੱਜ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੱਜ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

x) ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਅਜਿਹੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਨਕਲ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

xi) ਧਿਰਾਂ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੀਆਂ।

xii) ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।

xiii) ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਸਲਾਹਕਾਰ ਜੱਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਯਾਦ-ਪੱਤਰ ਸੌਂਪੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬਾਰੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

xiv) ਜਦੋਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬੀ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਜੱਜ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਮਾਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਸੁਣਾਏਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜੱਜ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ।

xv) ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਹਿਵਾਸ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

XXXXXX

ਪੈਰੀ ਕਨਸਾਗਰ ਬਨਾਮ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਮਦਨ ਕਨਸਾਗਰ
[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.] 1013

xvi) ਫਰਮਾਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਰਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜੱਜ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਘਰ ਦਾ ਅਚਨਚੇਤ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬੱਚਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਲਾਹਕਾਰ ਜੱਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਵੇਗਾ। ਜੱਜ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜੱਜ ਸਹੀ ਸਮਝੇ।

xvii) ਜੱਜ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਲ੍ਹਾ ਜੋੜਿਆਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ, ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

xviii) ਸਲਾਹਕਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਜੱਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ, ਤਾਰੀਖ ਅਤੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਚਾਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

20. ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਈ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਵੀ ਇੱਥੇ ਕੱਢੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ: -

A] ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੰਸੀਲੀਏਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 75 ਅਤੇ 81 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ: -

"75. ਗੁਪਤਤਾ - ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣਗੀਆਂ। ਗੁਪਤਤਾ ਵਿਵਸਥਾ ਸਮਝੌਤੇ ਤੱਕ ਵੀ ਵਧੇਗੀ, ਸਿਵਾਏ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

81. ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ - ਧਿਰਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਜਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੀਆਂ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, -

(a) ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਸੁਝਾਅ;

(b) ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਖਲੇ;

(c) ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵ;

(d) ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨੇ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਸੀ।

XXXXXX

ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕੇਂਦਰ (ਸਮਾਧਨ) ਦਾ ਨਿਯਮ 20 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

“ਨਿਯਮ 20: ਗੁਪਤਤਾ, ਖੁਲਾਸਾ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ-

(a) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਚੋਲਾ/ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਤੋਂ ਵਿਵਾਦ (ਆਂ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਮੂਲ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਕਰੇਗਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਸਕੇ ਜੋ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ।

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਧਿਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਚੋਲੇ/ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਵਿਚੋਲਾ/ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਾਲਾ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

(b) ਵਿਚੋਲੇ/ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਰਿਕਾਰਡ, ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਾਂ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਗੁਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚੋਲੇ/ਸਮਝੌਤੇ ਦੌਰਾਨ ਕੀ ਵਾਪਰਿਆ।

(c) ਧਿਰਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ/ਸਮਝੌਤੇ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੀਆਂ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੀਆਂ:

(i) ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ;

(ii) ਵਿਚੋਲਗੀ/ਸਮਝੌਤੇ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਪਤ ਜਾਂ ਧਿਰਾਂ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲੇ/ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਨੋਟਾਂ, ਡਰਾਫਟਾਂ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ;

(iii) ਵਿਚੋਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਜਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਵਿਚਾਰ।

(iv) ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਵੀਕਾਰ;

(v) ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

XXXXXX

ਪੈਰੀ ਕਨਸਾਗਰ ਬਨਾਮ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਮਦਨ ਕਨਸਾਗਰ
[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.] 1015

d) ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕੋਈ ਆਡੀਓ ਜਾਂ ਵੀਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

e) ਵਿਚੋਲੇ/ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਧਿਰਾਂ ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

C] ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਉਹ ਫਾਰਮੈਟ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਮੀਡੀਏਸ਼ਨ ਐਂਡ ਕੰਸੀਲੀਏਸ਼ਨ (ਸਮਾਧਨ) ਵੱਲੋਂ ਹਰੇਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੈ: -

"ਮੈਂ ਵਿਚੋਲੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਧਿਰ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਫੀਸ ਸਹਿਣ ਕਰੇਗੀ। ਹਰੇਕ ਧਿਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਫੀਸ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਵੰਡੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਗੁਪਤ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਵੈਇੱਛਤ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। "

D] ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਇਹ ਹਨ: -

"i) UNICITRAL ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 14 ਹੈ, ਜੋ ਸਮਝੌਤੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਗੁਪਤਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(ii) ਇਕਸਾਰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਐਕਟ, USA, 2003 ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਿਚੋਲਗੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ, ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਖੋਜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

iii) ਹਾਂਗ-ਕਾਂਗ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਯਮ ਦਾ ਨਿਯਮ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

iv) ਪੈਰਾ 5.5 ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੌਂਸਲ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਵੇਲਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਭਾਗੀਦਾਰ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਹਿਮਤੀ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚੋਲੇ 'ਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

v) ਪਰਿਵਾਰਕ ਨਿਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਇਹ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ, ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਜਾਂ ਸਹਿ-ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚਾਰੀ ਗਈ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਗੁਪਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

vi) ਅਨੁਛੇਦ 7 ਵਿੱਚ ਫੈਮਿਲੀ ਮੀਡੀਏਸ਼ਨ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਕੰਡਕਟ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਕੋਡ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੱਕ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ।

7) ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਅਦਾਲਤ ਨਿਯਮ, 2017 ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਚੋਲਗੀ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ।

21. **ਐਫਕੋਨਜ਼ ਇਨਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਚੇਰੀਅਨ ਵਰਕੀ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ**[7] ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 89 ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਚੌੜਾਈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਵਿਕਲਪਕ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਕਲਪਕ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਢੁਕਵੀਂ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪੈਰਾ 28 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ:-

“28. ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਕੇਸ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ (ਚਾਹੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ / ਫੋਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੋਣ) ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ADR ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

(i) ਵਪਾਰ, ਵਣਜ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ

• ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦ (ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਸਮੇਤ);

• ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਾਦ;

• ਸਪਲਾਇਰਾਂ ਅਤੇ ਗਾਹਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜੇ;

• ਬੈਂਕਰਾਂ ਅਤੇ ਗਾਹਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜੇ;

• ਉਸਾਰੀਕਰਤਾਵਾਂ/ ਨਿਰਮਾਣਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗਾਹਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜੇ;

---

[7] (2010) 8 SCC 24

XXXXXX

• ਮਕਾਨ ਮਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ/ਲਾਇਸੰਸਧਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਲਾਇਸੈਂਸਧਾਰਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜੇ;

• ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਅਤੇ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜੇ;

(ii) ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਜਾਂ ਖਰਾਬ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ

• ਵਿਆਹੁਤਾ ਕਾਰਨਾਂ, ਦੇਖਭਾਲ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਾਦ;

• ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ/ਸਹਿਭਾਗੀਆਂ/ਸਹਿ-ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵੰਡ/ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਵਾਦ; ਅਤੇ

• ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਵਾਦ।

(iii) ਉਹ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਜਿੱਥੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ

• ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜੇ (ਆਸਾਨੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਕਬਜ਼ੇ, ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ);

• ਮਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜੇ;

• ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ/ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ/ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜੇ;

(iv) ਕਠੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ

• ਮੋਟਰ ਹਾਦਸਿਆਂ/ਹੋਰ ਹਾਦਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਦਾਅਵੇ; ਅਤੇ

(v) ਸਾਰੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ

• ਵਿਵਾਦ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵਪਾਰੀ / ਸਪਲਾਇਰ / ਨਿਰਮਾਤਾ / ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ / ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਵੱਕਾਰ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਉਤਪਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹੈ।

ਕੇਸਾਂ ਦੇ "ਢੁਕਵੇਂ" ਅਤੇ "ਅਣਉਚਿਤ" ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਗਣਨਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੰਪੂਰਨ ਜਾਂ ਸਖਤ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦ/ਕੇਸ ਨੂੰ ADR ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ/ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿਰਫ ਅਪਵਾਦਾਂ ਜਾਂ ਵਾਧੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

22. **ਮੋਤੀ ਰਾਮ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ[8] ਵਿੱਚ** ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੋ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਇਹ ਸਨ:-

---

[8] (2011) 1 SCC 466

XXXXXX

"2. ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਪਤ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੈ ਜੋ ਜਨਤਾ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਦੱਸੇ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਾਕ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ।" ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੋ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਵਿੱਚ, ਅਕਸਰ, ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ, ਜਵਾਬੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਧਿਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਕੰਮਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਚੋਲਗੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਗੁਪਤਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।"

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੰਸੀਲੀਏਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1996 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਗੋਵਿੰਦ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਦੂਨ ਵੈਲੀ ਆਫੀਸਰਜ਼ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੁਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ**[9] ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਕਿ "ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

23. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨਿਯਮਾਂ ਸਮੇਤ ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਗੁਪਤਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 8 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (viii) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੱਜ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

24. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ/ਸਮਝੌਤੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਲਾਈਨ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 8 ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਹਨ ਜੋ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਤੱਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਗੁਣਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤਾ ਨਿਯਮਤ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਪੱਖ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਉਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਰੋਧੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੋਸਤਾਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ ਉਹ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਹ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਵਰਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਜੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਤੱਤ ਜੋ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਿਚੋਲਗੀ / ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਗੁਪਤਤਾ ਦਾ ਤੱਤ ਅਤੇ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਕਿ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਦਫਨਾਉਣ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਵੱਲ ਵਧਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗੁਪਤਤਾ ਵਿਚੋਲਗੀ / ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੱਤ ਹੈ।

---

[9] AIR 2017 SC 4968: 2017 (11) ਪੈਮਾਨਾ 231

XXXXXX

ਪੈਰੀ ਕਨਸਾਗਰ ਬਨਾਮ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਮਦਨ ਕਨਸਾਗਰ
[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.] 1019

25. ਗੁਪਤਤਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪਾਲਣਾ ਆਮ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਣਾਇਕ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਪਹੁੰਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਰੂਪ ਵਜੋਂ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਏ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇ। ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ "ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਹਿੱਤ" ਦੇ ਟੀਚੇ ਜਾਂ ਮਾਪਦੰਡ 'ਤੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਾ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ, ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜਨ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ। ਸਹੀ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਬੱਚੇ ਦਾ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮਾਹਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ, ਸ਼ਖਸੀਅਤ, ਇੱਛਾਵਾਂ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ

ਗੁਪਤਤਾ ਦਾ ਤੱਤ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ/ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 8 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (viii) ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

26. ਜੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਤਕਨੀਕੀ ਸਥਿਤੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗੀ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਤਕਨੀਕੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਨਿਯਮ 8 ਦਾ ਉਪ-ਨਿਯਮ (viii) ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। **ਆਸ਼ੀਸ਼ ਰੰਜਨ ਬਨਾਮ ਅਨੁਪਮਾ ਟੰਡਨ ਅਤੇ ਹੋਰ**[10] ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰੇ 18 ਅਤੇ 19 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

XXXXXX

"18. ਇਹ ਸਥਿਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿ ਕਿਸ ਮਾਪੇ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਹਿੱਤ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ। ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਪਣੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, "ਬੱਚੇ ਦੀ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ

ਉਸਦੀ ਸਰੀਰਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਤੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਵਸਤੂ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ, ਪਿਆਰ, ਸਨੇਹ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਗੌਰਵ ਨਾਗਪਾਲ ਬਨਾਮ ਸੁਮੇਧਾ ਨਾਗਪਾਲ[11]।)

19. ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੱਚੇ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ, ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਰਕ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਮਿਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। (ਐਲਿਜ਼ਾਬੈਥ ਦਿਨਸ਼ਾ ਬਨਾਮ ਅਰਵੰਦ ਐਮ. ਦਿਨਸ਼ਾ[12], ਚੰਦਰਕਲਾ ਮੈਨਨ ਬਨਾਮ ਵਿਪਿਨ ਮੈਨਨ[13], ਨੀਲ ਰਤਨ ਕੁੰਡੂ ਬਨਾਮ ਅਭਿਜੀਤ ਕੁੰਡੂ[14], ਸ਼ਿਲਪਾ ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਅਵਿਰਲ ਮਿੱਤਲ[15] ਅਤੇ ਅਤਹਰ ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਸਈਦ ਸਿਰਾਜ ਅਹਿਮਦ[16] ਦੇਖੋ।) "

---

[10] (2010) 14 SCC 274

[11] (2009) 1 SCC 42: (2009) 1 SCC (Civ) 1: AIR 2009 SC 557

[12] (1987) 1 SCC 42: 1987 SCC (ਅਪਰਾਧਿਕ) 13: AIR 1987 SC 3

[13] (1993) 2 SCC 6: 1993 SCC (ਅਪਰਾਧਿਕ) 485

[14] (2008) 9 SCC 413

[15] (2010) 1 SCC 591: (2010) 1 SCC (Civ) 192

[16] (2010) 2 SCC 654: (2010) 1 SCC (Civ) 528

XXXXXX

ਪੈਰੀ ਕਨਸਾਗਰ ਬਨਾਮ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਮਦਨ ਕਨਸਾਗਰ
[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.] 1021

27. ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੌਰਾਨ ਮਾਪਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਨਾਬਾਲਗ ਦੁਆਰਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੁਦਰਤੀ ਜਵਾਬ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਰੂਪ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੀਮਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਜਾਂ ਪਹਿਲੂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਰਹੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ।

28. ਨਿਯਮ 8 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (viii) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੱਜ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਇਰਾਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗੁਪਤਤਾ ਦਾ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਗਰਾਨੀ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ, ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਪੂਰਾ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ

ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗੁਪਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਵਿਸ਼ੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਪਵਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵਿਚੋਲਗੀ/ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਗੁਪਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਕਲਪਕ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਆਯਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਘੱਟ ਜਾਂ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 07.02.2017 ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 17 ਤੋਂ 20 ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ।

29. ਪਰ, ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ 8 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ "ਸਲਾਹਕਾਰ" ਕੌਣ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਚਾਰ ਕੋਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹਕਾਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 06.05.2016 ਨੂੰ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਚੋਲਾ "ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ" ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਿਤੀ 11.05.2016 ਦੇ ਅਗਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਆਦਿੱਤਿਆ ਨਾਲ ਲਾਭਦਾਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ 08.07.2016 ਅਤੇ 11.07.2016 ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, 21.07.2016 ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ

ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਤਕਨੀਕੀ 'ਤੇ ਬੇਲੋੜੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਦਰਅਸਲ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 30 ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਲਾਹਕਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਲਈ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਹੋਵੇਗਾ।

XXXXXX

30. ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

31. ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਮਿਤੀ 11.12.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 17.02.2017 ਨੂੰ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਲਾਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi